

Nemcsak hozzászólni — beleszólni is

Beszélgetés Halmos Ferencsel a munkáséletformáról,
a két kultúráról és egyebekről

Magyar-történelem szakos bölcész, aki öt évet fizikai munkásként dolgozott Budapest egyik „édes részén”: Angyalföldön, a Váci úton, Tapasztalatainak manifesztuma a Magyarország felfedezés-sorozatban tavaly megjelent szociográfia, a hetvenes évek magyar munkásosztályáról tudósító III. alzáttal, az író, Halmos Ferenc a Juhász Gyula Művelődési Központ klubjának vendégeként járt a napokban Szegeden.

Vékony, alacsony, szinte kisfiús, kevesen mondanák róla, hogy 32 éves. Megjelenése szinte teljesen ellentétes könyve kemény, férfias hangnemevel. Amint megszólal, a kételkedő azonnal megnyugodhat: hangja erős, komoly és higgadt.

Közgondolkodásunk azt mutatja; iszonyatosan nem akarjuk ismerni saját munkásosztályunkat. Rólam legtöbben azt hiszik, hogy amikor egyetem diplomával a zsebemben elmentem egy gyárba dolgozni, az körülbelül olyasmit jelentett, mintha elmentem volna az állatkertbe, és azután leírtam volna, milyen a zsiráf és az elefánt. Hogy miért mentem el, annak több oka van. Csak egyvalamire utalnék: gondolom, egyetértünk majd. Ha például egy újságíró elmegy egy gyárba és azt mondja, jónapot kívánok, szeretnék a munkásokról írni, akkor abból az igazsághoz vajmi keveset kötődő produktum lesz. Igaz?

— Teljesen.

— Angyalföldön születtem, ott telt a gyerekkorom, már az egyetemi évek előtt is dolgoztam. És figyeltem. A szándékom sohasem az volt, hogy konkrétan például az üzemi demokráciáról, a munkásvezetésről vagy a szakszervezet tevékenységéről írjak. Semmi mást nem akartam ezzel a könyvvel, mint utánajárni annak, milyen is ez az angyalföldi, ez a magyar munkásélet. Azoknak az élete, akik megteremtik a lehetőséget annak, hogy itt egyáltalán élet legyen. Rádöbbenteni akartam, Tükröt tartani azok elé, akiket illet. Egyik, a könyvben sokat emleget-

tett, műhelybeli munkatársam, a Vass Tibi mondta nekem egyszer: kár volt idejőnnöd. Miért, kérdeztem. Mert addig semmi bajom nem volt. Ennek a kijelentésnek nagyon örültem, rendkívüli fontosságú. Megmutatta, hogy rá lehetett döbenteni embereket saját életük sivárságára, tartalmatlanságára. S főleg mindarra, ami ezt okozza. A régi boldogság soha nem boldogság.

— Nemcsak a munkásokat kellett rádöbbenteni bizonyos tényekre...

— Sőt! Amikor a könyvem megjelent, bevitték annak a bizonyos gyárnak az igazgatójához. Kinyitotta, belelapozott, megkereste azt a részt, ami róla szól, azután hívta a párttitkárt, a szakszervezetet, a KISZ-titkárt, kiadta az utasítást, olvassák el ők is, azután sürgősen elkezdte megbeszélni velük, hogyan lehetne a szerzőt följelenteni... Ma Magyarországon az a helyzet, hogy nagyjából a következő a szóláshoz jutók állapota: először is, én vagyok az objektív igazság birtokosa. A dolgom az, hogy ezt a többiekkel elfogadtassam, akár hogyan, akármiként. Elfogadtassam — nem úgy mondaná: hogy együtt gondolkodjam velük. Persze elméletben mindez megvan, elméletben minden megvan.

— Ilyenkor az az egyik mentés-magyarázat, hogy mivel a kultúra éppen azokhoz nem jut el, akiknek legnagyobb szükségük volna rá, így sajnos nem várható el tőlük érdemi beleszólás bármibe is addig, amíg...

— Igen. S ezzel a kör bezárul. Am nem illúzió vajon azt gondolni, hogy az 1945-ig bevalótlan nagy szellemi erőfeszítést kívánó kultúrát el lehet sajátítani olyan emberekkel, akik nem értelmiségi életformában élnek? A kultúra a mi korunkig mindig is értelmiségi kultúra volt, magától értetődően. Szántótevők sohasem értették meg Michelangelót. Azt hittük, a jelszóval „a kultúra mindenkié”, már a készséget is megadtuk. Pedig a készséghöz például körülmények is kellenek... És még valami: ha valaki nem érti a Bánk bánt, de úgy tud beverni egy szöveget, ahogyan én nem, az nem kultúra? Ők tudnak olyat (nem

is akárhogyan), amit az értelmiségi kultúra birtokosa nem.

— Eszerint két kultúra létezik?

— Nem ezt akarom mondani. Hanem azt, hogy a kultúra fogalma ennél sokkal összetettebb. Az oktatás az alapja mindennek ebben az esetben is, régi vesszőpámpám ez.

— Egyszóval: a termelési kultúrát nem tekintik kultúrának?

— Így van. S e tény szinte mindent meghatároz. Egyik alkalommal a gyárban valaki azt mondta nekem: tudod, szeretnék már egyszer nem hozzászólni, hanem beleszólni. Hát erről van szó. Mert azt igenis csak a munkás mondhatja meg, hogy a műhelyben a darut hová tegyék, vagy hogy a vállalat szociális alapját mire fordítsák: a Vasas csapatát támogassák belőle vagy új öltözőt építtessenek? Nincs közös nyelv közöttük és azok között, akiknek az lenne a feladatuk, hogy értük legyenek.

— Véleményem szerint e képesség emberi minőség függvénye. S itt már a kiváltszótudásról vagyunk.

— És az oktatásnál is, újra. A gyárban a „fentlétve” cselekedeteit maximális mértékben az érdekek motiválják, és semmiféle ellenérdekltség nem állítódik szembe ezzel. Egyszerűen az emberhez nincs közük. A valóban kultúrált ember kritériumairól lenne pedig szó, ezúttal végre a vezetők oldaláról. Utójára a görögök beszéltek erről... A legfontosabb az együttélés kultúrája lenne. Ehelyett alaphang: a oktatás. Erre mindenki elhivatott. Ez emberiség négyezer év alatt, mióta lejtött a fáról, sok mindent elért, de ami az együttélést illeti, azt az alapvető, hogy a másikhoz mi közöm is van valójában — nos, e téren még mindig igencsak a fa alatt vagyunk.

Domonkos László

Napfűtötte ház

Csircsik városban (Üzbég SZSZK) sikeresen üzemel a Szovjetunió első olyan lakóháza, amelyben a melegvizeszolgáltatást és a fűtést napenergia adja. A múlt télen a lakásokban elegendő volt a meleg és zavartalan a melegvíz-szolgáltatás. Ha a borús napokon a napenergia nem volt elegendő, a városi fűtőközpont automatikusan bekapcsol. A ház déli homlokzatát napenergiavevők borítják. Ezek összterülete 517 négyzetméter. Az elemek, a napenergiát hasznosítva hővel táplálják a bennük keringő vizet.

Injekció fogromlás ellen?

A fogfájás a jövőben a arányában szenvedtek fogszuvasodásban. A korábban kipróbált székkel ellentétben, amelyek a vérkeringésre való káros hatásuk miatt nem kerültek alkalmazásra, az orvosok adatai szerint az új oltóanyag nál a 8 éves majomkísérletek alatt nem mutatkozott semmiféle káros mellékhatás. Az új preparátumot embereken is kipróbálják, ha ártalmatlansága teljességgel bebizonyosodik.

Miről írnak a magyar nyelvű szovjet lapok

A SZOVJETUNIÓ októberi számának vezércikke Két-féle szövetség címmel Leonid Breznyev krími találkozásainak tapasztalatait összegezi. A folyóirat beszámol a moszkvai olimpia visszahajró, győzteséről is. Sok-sok kérdésnek eleget téve bemutatja a lap az úrálomán dolgozó életét. Egy másik írás a Grúz SZSZK Onkológiai Központja Munkatársainak bajmegállító eljárásáról szól. A világnézetünk alapjait rovat Az ifjúság eszméi nevelése elméletben és gyakorlatban címmel közöl cikket. A KISZ és a Komszomol kapcsolatairól érdekes beszámoló olvasható. Újra Szocsiban: Igor Beljak a Kiltudóbbet a Szovjetunióról című vetélkedő győztesének nyári élményeit összegzi. A mellékletben olvashatók a Milyen lesz a Gorkij-telep, Minden megoldás érdekel, Rendhagyó módon című írások, s két ukrán kisregény.

A SZOVJET SPORTMA-GAZIN 10. száma a moszkvai olimpiai játékok eredményeit foglalja össze. A fontosabb eseményeket képekkel, nyilatkozatokkal eleveníti fel. Híven az olimpiai eszmékhez címmel két világsúcstartó bajnok, Tadeusz Kozakievicz lengyel rúdugró és Gerd Wessing NDK-beli magasugró teljesítményéről ír. Nemzetközi Panoráma rovatában a tiszteltelnök, Lord Killa-

nin szavait idézi, s közli a NOB új elnökének, Juan Antonio Samaranch-nak nyilatkozatát. Táblázat közöl a XXII. Olimpia bajnokairól és csúcstartóiról, s hozzá az olimpia szervező bizottságához akkreditált öt sportújságíró nyilatkozatát.

A LÁNYOK, ASSZONYOK legújabb számát az olvasók kérései és javaslatai alapján állították össze. A szerkesztő bizottság köszöni, hogy sok témát, javaslatot, kérdést vetettek fel, cikket, mesét küldtek be. Valerij Volkov, a szabad Angolanepek új életéről ad beszámolót. Képes riport eleveníti föl Vlagyimir Dzsibanekov és Magyar Béla úrhajósok életútját. Gennagyij Golinov a sokszínű Kalmukföldet mutatja be. A balatonkenesei Egyetértés Tsz állami díjas baromfielőző brigádjának életéről szól Orosz Mária cikke. Közöl a lap a Szabad Magyarország címmel meghirdetett fotópályázatra beérkezett fényképeket. A kétoldalas gyűjteményben az olvasók kérdéseire válaszolnak a lap munkatársai.

A SZOVJET IRODALOM Próza rovata bővelkedik érdekességekben. Juvan Sesztalov: Vörös legenda a fehérvilágcsúcstartó bajnok, Tadeusz Kozakievicz lengyel rúdugró és Gerd Wessing NDK-beli magasugró teljesítményéről ír. Nemzetközi Panoráma rovatában a tiszteltelnök, Lord Killa-

mű kisregényét. A Lira rovatban Jurij Voronov költészetét mutatja be a lap. A Közös dolgaink rovatban Szergej Fagejev a vilniusi magyart, Mykolas Karcauskast mutatja be. A fiatal szovjet írók küldöttségének tagjaként járt Magyarországon, ő az első kétoldalú találkozó kezdeményezője. Fordításai közül kiemelkedik Jókai, Mikszáth regényeinek, valamint Ady, József Attila, Radnóti verseinek litván nyelvre fordításai. Afganisztáni napló címmel közli a folyóirat Anna Szeleza írását. A lap e számának Művészet, Krónika, Képek rovata is bővelkedik érdekességekben.

A SZPUTNYIK októberi száma közli Ivan Kapitanovnak, az SZKP KB titkárnak Az SZKP szerepe a szovjet társadalom politikai rendszerében című tanulmányát. A BAM alapjait címmel színes összeállítást közöl a 3145 kilométer hosszú vasútvonal építőinek munkájáról. Noha, a szerelvények mindössze 10—15 perc alatt haladnak majd át a Szevero-Mujszkij gyégerinbe vajt alagúton, az építőknél nem kevesebb, mint tíz évre volt szükségük az alagút átfúrásához. Se szeri, se száma az ufőkről és az idegen bolygóközeli lényekről napvilágot látott, meghökkentő elméleteknek. Miként vélekednek menderől az űrhajósok? Vajon milyen ismeretlen jelenségekkel néztek már szembe űrrepüléseik során? Lehetséges komolyan állítani, hogy találkoztunk bolygóközi lényekkel? Olvassuk el az erről szóló cikkeket! Az utóbbi években a szovjet sajtó gyakran ír Viktor Satalov matematika szakos tanárról, akinek pedagógiai módszereit szenzációt keltettek. A róla készített tudósítás címe: Satalov kódjai. Érdekes A játékos gyaloglás című, továbbá a Viszkóz a sebeszetben című írás. A Könyvespolc rovatban jelent meg Mihail Botvinnik exvilágbajnok önéletrajza a sakkolimpioszhoz vezető úton címmel.

A FÁKLYA október 5-én megjelenő száma köszönti a három évvel ezelőtt elfogadott alkotmányt, és ennek tükrében elemzi a szocialista demokrácia fejlődésének új jelenségeit. Olvashatunk a lapban az európai leszerelés és katonai enyhülés aktuális kérdéseiről. A Grúz SZSZK minisztertanácsának elnökhelyettese vázolja annak a történelmi útnak a legjelentősebb állomásait, amelyet az ország az októberi forradalom óta megtett. A csebokszári csuvas gépgyártók és a szocialista tábor öt országa szakembereinek együttműködéséről riportot olvashatunk. A miniszteri autógyár fiatal munkásai a családi étellel, a gyermeknevelés kérdéseivel foglalkozó klubot szerveztek. Házastársak nyilatkoznak erről.

Dr. V. M.

Az őszi saláta védelméről

Szeptember második felében megkezdődik az áttételes fejessaláta kiültetése. A saláta fontosabb betegségei — szklerotiniás és botritiszes rothadás — a talajból fertőzőnek be. Ha mégis, kénytelenek vagyunk több évig azonos helyen termesztani. Ellenkező esetben a növények korán megfertőződnek, a fejlődésben elmaradnak, elpusztulnak vagy nem fejednek be. Ha mégis, kénytelenek vagyunk több évig azonos helyen termesztani, nagy gondot fordítsunk a megelőzésre. A palántákat ne ültessük túl mélyre, a földet jól nyomkodjuk a gyökérhez, majd Orthocid vagy Orthophaltán 0.2 százalékos oldattal öntözzük be a talajt (2 deka szükséges 10 liter vízhez).

Ha későbbiek során a kül-

só levelek pusztulnak, távolítsuk el azokat, majd az említett szerek egyikével permetezzünk.

Ismét rajzanak a keleti gyümölcsmoly lepkéi. A kártevő ebben az időszakban a kései őszibarack mellett elsősorban a birs-, a körte- és almafákat támadja meg. A megfertőzött gyümölcsösben a raktározás alatt is károsíthatnak. A szüret időpontjától függően tehát ezeken a gyümölcsfajokon folytatni kell a védekezést. Erre legalkalmasabb az Unifosz 50 EC, mert csak 7 napos várakozási idejű, és gázosodó tulajdonsága következtében a tojások lerakása előtt elpusztítja a lepkéket, ajánlja a Csongrád megyei Növényvédelmi és Agrokémiai Állomás kiskerti növényvédelmi útmutatója.

A családi pótlék összegéről

Az egyedülálló részére járó családi pótlék összegéről kér tájékoztatást N. E. né szegedi olvasónk. Olvasónk, mint egyedülálló nevelő egy ötéves gyermekét, aki után csak 490 forint összegű családi pótlékot kap. Kérdezi: a július 1-től életbelépett családi pótlék emelése alapján milyen összegű családi pótlékre jogosult?

A családi pótlék havi összegét 1980. július 1-től rendezték és az a következőképpen alakul: egy gyermek után 490 forint, két gyermek után 980 forint, két gyermek után egyedülállóknak 1320 forint, három gyermek után 1980 forint, négy gyermek után 2640 forint, öt gyermek után 3150 forint, hat gyermek után 3660 forint és minden további gyermek után ezen belül 610 forint.

Az egy gyermekét nevelő egyedülálló szülő részére járó családi pótlék összege nem változott. Egy gyermek után tehát ugyanúgy, mint eddig, 490 forint családi pótlék jár. Az új rendelkezés csak a

két gyermeket egyedül nevelő szülők és a három vagy ennél több gyermeket nevelő családok részére járó családi pótlék összegét emelte. Kedvezmény a rendelkezés alapján az, hogy egy gyermek után havi 680 forint családi pótlék jár annak, akit mint egyedülállót a gyermek figyelembevételével 1980. július hónapban vagy azt követően két vagy több gyermek után megilleti a családi pótlék, feltéve, hogy továbbra is egyedülálló. A tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg fogyatékos gyermekek nevelése, gondozása fokozott terhet ró a családra, ezért a családi pótlék összegének emelése ezeknél a gyermekekénél lényegesen magasabb. Havi 810 forint a családi pótlék összege a tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg súlyosan fogyatékos, állandó felügyeletre szoruló gyermek után.

Olyan esetben, ha a dolgozó két gyermeke közül az egyik tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg súlyosan fogyatékos, a két

gyermek után összesen havi 1470 forint családi pótlék jár. Ha pedig a tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg fogyatékos gyermek után a családi pótlékre jogosultság megszűnt, a másik gyermek után havi 600 forint családi pótlék jár. A magasabb összegű családi pótlék a tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg fogyatékos gyermek után annak a hónapnak az első napjától jár, amelyben — az egészségügyi miniszter által kijelölt illetékes egészségügyi szerv igazolása szerint — a gyermek tartósan beteg, illetve testi- vagy szellemileg fogyatékoská válik.

A rendelkezés szerint további kedvezmény: aki 1980. július hónapban vagy azt követően három vagy több gyermek után volt jogosult családi pótlékre és a gyermekek száma kettőre vagy egyre csökken, a családi pótlék összege gyermeként változatlanul havi 680 forint, feltéve, hogy korábban a gyermek figyelembevételével megillette a családi pótlék.